

УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Нікіта А. Ю.

Управління витратами підприємства є складовою управління підприємства загалом, і тому існує необхідність детального вивчення та вдосконалення саме формування рівня витрат, доходів і прибутків. Управління витратами полягає у цілеспрямованому впливові на витрати для зміни їхнього складу, структури або поведінки у зв'язку зі зміною умов виробничо-господарської діяльності підприємства. Роль витрат у господарській діяльності підприємств беззаперечна. Проте лише чітко налагоджена система управління витратами дасть відчутні результати в фінансового-господарській діяльності підприємства шляхом забезпечення високого рівня рентабельності, прибутковості та конкурентоспроможності.

Управление издержками предприятия является составной частью управления предприятия в целом, и поэтому существует необходимость детального изучения и совершенствования именно формирования уровня расходов, доходов и прибылей. Управление затратами заключается в целенаправленном воздействии на расходы для изменения их состава, структуры или поведения в связи с изменением условий производственно-хозяйственной деятельности предприятия. Роль издержек в хозяйственной деятельности предприятий неоспорима. Однако лишь четко налаженная система управления затратами даст ощутимые результаты в финансово-хозяйственной деятельности предприятия путем обеспечения высокого уровня рентабельности, прибыльности и конкурентоспособности.

Cost management of the enterprise is an integral part of the management of the whole enterprise, and therefore there is a need for detailed study and improvement it is setting the level of costs, revenues and profits. Cost management is a purposeful impact on the costs to change their composition, structure, or behaviour in connection with change of conditions of production and economic activity of the enterprise. The role of cost in economic activity of enterprises is undeniable. However, only a clearly established system of cost management will bring tangible results in financial and economic activity of the enterprise by ensuring a high level of profitability, profitability and competitiveness.

Нікіта А. Ю.

асистент каф. «ОіА» ДДМА

ДДМА – Донбаська державна машинобудівна академія, м. Краматорськ.

УДК 338.512

Нікіта А. Ю.

УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

В умовах ринкової економіки особливо важливого значення набувають проблеми формування та управління витратами. Будь-яке підприємство повинно функціонувати на основі економічних розрахунків щодо джерел формування майна, його використання, визначення витрат, доходів та прибутку, оцінки привабливості суб'єкта господарювання. Виходячи з цього, господарську діяльність потрібно організовувати так, щоб окупити всі витрати й отримувати прибуток.

Діяльність будь-якого підприємства передбачає виникнення певних витрат. Витрати на виробництво і реалізацію продукції містять у собі витрати сировини, основних і допоміжних матеріалів, а також комплектуючих виробів; витрати на паливо та енергію; витрати по основній і додатковій заробітній платі, у тому числі відрахування на соціальне страхування; амортизаційні відрахування; інші грошові витрати; позавиробничі витрати.

Рівень витрат характеризує ступінь ефективності використання виробничих ресурсів, всього виробничого процесу в цілому. Сама економічна ефективність діяльності підприємства є як би зіставленням зроблених витрат у процесі виробництва і певних результатів від господарської та управлінської діяльності підприємства. Підвищення ефективності виробництва буде збільшення виробленого продукту при зменшенні витрат виробництва. Саме зростання ефективності, прагнення при мінімальних витратах отримати найбільші результати є складовою економічного прогресу, який, у свою чергу, лежить в основі суспільного прогресу. Потреба в підвищенні ефективності веде до розвитку і прогресу суспільства.

Стратегічне управління – це по суті реалізація концепції, в якій поєднуються цільовий та інтегральний підходи до діяльності підприємства, що дає змогу встановлювати цілі розвитку, порівнювати їх з наявними можливостями (потенціалом) підприємства та приводити їх у відповідність за рахунок розробки та реалізації системи стратегій [4].

Метою написання даної статті є розкриття змісту управління витратами підприємств та обґрунтування необхідності активізації діяльності підприємств щодо формування ефективною системи управління витратами.

Питання, пов'язані з управлінням витратами підприємства, знайшли відображення в роботах таких відомих вчених-економістів, як Т.П. Карпова, І.Є. Давидович, С.А. Котлярова, В. Палій, на практиці не всі підприємства усвідомлюють необхідність цього виду управління. Тому є потреба у розкритті та доведенні значимості витрат та управління ними для досягнення підприємством ефективних результатів діяльності.

Витрати – це вартість ресурсів, що використовуються в подальшому для отримання прибутку, чи досягнення інших цілей підприємства. До витрат належать вартість матеріальних і трудових ресурсів, необхідних для виробництва тієї, чи іншої продукції чи послуг. Матеріальні витрати, в свою чергу, можна поділити на матеріали і обладнання. Характер цих витрат різний, але всі вони підпорядковані одній меті – отримання прибутку.

За економічною сутністю витрати на виробництво продукції підприємства являють собою сукупність затрат живої та уречевленої праці на здійснення поточної виробничої діяльності підприємства; а за натурально-речовим складом – спожиту частину матеріальних, трудових та фінансових ресурсів.

Витрати – зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, яке призводить до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілу власниками) [1].

Головною метою управління витратами підприємства є підвищення його конкурентоспроможності та ефективності діяльності за рахунок підвищення ефективності формування витрат. Досягнути такої мети у сучасних умовах господарювання можна за рахунок побудови раціональної системи управління витратами на підприємстві. Це в свою чергу, повинно забезпечуватись детальним аналізом витрат, що передбачає глибоке розуміння сутності витрат та використання їх економічно обґрунтованої класифікації, збір достовірної інформації про витрати та запровадження оптимальної методики аналізу.

Управління витратами на сьогоднішній день – це процес цілеспрямованого формування витрат за їх видами, місцями та носіями та постійного контролю рівня витрачання ресурсів і стимулювання економії. Встановлено, що від рівня операційних витрат істотно залежать ефективність функціонування підприємства та його конкурентоспроможність. Тому управління витратами є важливою функцією економічного механізму кожного підприємства [5].

Управління витратами підприємства має як довгостроковий, так і короткостроковий аспект. У короткотерміновій перспективі підприємство повинне сформулювати перевищення ціни над середніми витратами. У довгостроковій перспективі ціна реалізації виробничої продукції повинна бути не нижчою від величини середніх витрат [6].

Система управління витратами має функціональний та організаційний аспекти. Вона включає такі організаційні підсистеми: пошук і виявлення чинників економії ресурсів; нормування витрат ресурсів; планування витрат за їхніми видами; облік та аналіз витрат; стимулювання економії ресурсів і зниження витрат. Такими підсистемами керують відповідні структурні одиниці підприємства залежно від його розміру (відділи, бюро, окремі виконавці).

Кожен елемент системи виконує чітко поставлені завдання і спрямований на досягнення загальних цілей підприємства. Так організаційні підсистеми: нормування витрат ресурсів, планування і прогнозування витрат за іншими видами, облік і аналіз, пошук і виявлення факторів економії ресурсів вирішують проблеми в межах своїх обов'язків.

Управління витратами представляє собою розроблення і реалізацію управлінських рішень, щодо формування та регулювання витрат підприємства відповідно до його стратегічних цілей.

Виявлення й використання чинників економії ресурсів, зниження витрат є обов'язком кожного працівника підприємства, передусім спеціалістів і керівників усіх рівнів. Згідно з певними організаційно-технічними рішеннями та умовами розробляються норми витрат усіх видів ресурсів: сировини, основних і допоміжних матеріалів, енергії, трудових ресурсів тощо.

Установлені норми витрат – це граничні витрати окремих видів ресурсів за даних організаційно-технічних умов виробництва. Вони є важливим чинником забезпечення режиму жорсткої економії і відповідно конкурентоспроможності підприємства. У процесі планування встановлюються граничні (допустимі) загальні витрати в підрозділах і в цілому по підприємству (кошториси) та на одиницю продукції. Фактичний рівень витрат обчислюється за даними поточного обліку.

Порівняння фактичних витрат з плановими (нормативними) дає змогу в процесі аналізу оцінювати роботу підрозділів з використання ресурсів, з'ясувати причини відхилень фактичних витрат від планових і відповідно стимулювати працівників підприємства до їхнього зниження.

Отже, одним із найважливіших показників, які впливають на фінансовий стан підприємств, є їхні поточні витрати.

Управління витратами представляє собою розробку і реалізацію управлінських рішень щодо формування та регулювання витрат підприємства відповідно до його стратегічних цілей.

Система управління витратами – це сукупність взаємопов'язаних елементів, методів і механізмів, що діють в межах функціональних обов'язків і утворюють певну цілісність, за допомогою яких узагальнюються процеси постачання, використання ресурсів, вирішуються чітко поставлені цілі, реалізуються тактичні і стратегічні плани. Метою цієї системи є надання управлінцям контролю і прогнозування витрат, вибір найефективніших шляхів розвитку підприємства, прийняття оперативних управлінських рішень[3].

Формування стійкої конкурентної переваги діяльності будь-якого суб'єкта господарювання за умов нестабільного ринкового середовища значною мірою залежить від ефективності системи та методів управління витратами. Розумне та професійне налагодження системи управління витратами свідчить про ефективну діяльність підприємства. Детальний аналіз величини, структури та групування витрат за відповідними класифікаційними ознаками полегшує їх управління та дає можливість пошуку резервів зниження витрат.

Нині накопичений досвід щодо управління витратами на вітчизняних підприємствах надто малий і комплексний підхід до формування механізму обліку витрат як інтегрованої системи, зорієнтованої на вимоги управління, майже відсутній. При проблемі нагромадження інформації та хаотичного її руху, виникає необхідність розробки нових методик і схем руху інформаційних потоків всередині підприємства. Тому, важливо вивчити накопичений досвід інших розвинених підприємств з метою легкого впровадження та ефективного функціонування управлінської технології на власному підприємстві.

Неабияку роль в системі управління витратами на підприємстві відіграє сама методика управління ними. Від правильно обраного методу або їх сукупності залежить досягнення результативності управління. Для того, щоб обрати найліпший метод, керівництву підприємства необхідно провести глибокі дослідження на своєму підприємстві майже з усіх питань функціонування і дати відповідь на багато значущих питань. Крім того, для ефективного управління витратами необхідно використовувати сукупність декількох методів .

Ефективне управління витратами має свої переваги: виробництво конкурентоздатної продукції за рахунок більш низьких витрат і відповідно, цін; наявність якісної і реальної інформації про собівартість окремих видів продукції та їх позиції на ринку порівняно з продуктами інших виробників; можливість застосування гнучкого ціноутворення; надання об'єктивних даних для складання бюджету підприємства; можливість оцінки діяльності кожного підрозділу підприємства з фінансової точки зору; прийняття обґрунтованих і ефективних управлінських рішень.

Для того, щоб належним чином організувати процес функціонування системи управління, на великих підприємствах варто створити спеціальний підрозділ бухгалтерії, або, за традиційною термінологією, планово-економічний відділ. Він здійснюватиме аналітичну підтримку розробки системи основних показників ефективності й визначення їхніх рівнів, оцінку фактичних результатів і аналіз причин відхилення від планового рівня.

Також слід вдосконалити і сам обліковий процес та встановити взаємозв'язок з іншими учасниками управлінської діяльності. Практичний досвід показує, що здійснити такі перетворення не просто, адже є чинники, які гальмують їх (відсутність повної автоматизації, низький рівень кваліфікації працівників, хаотичність руху інформаційних потоків). З метою подолання негативного впливу таких чинників на організацію управлінського процесу доцільно переглянути облікову політику та забезпечити дотримання єдиних методичних підходів до акумулювання як планової, так і облікової інформації.

Для забезпечення ефективності системи управління витратами необхідно запропонувати здійснення наступних заходів: реорганізацію організаційної структури підприємства та виділення у складі структурних одиниць центрів відповідальності; організацію обліку витрат у розрізі центрів відповідальності, місць їх виникнення та видів продукції; використання раціональних методів обліку витрат і калькулювання; виявлення і використання чинників економії ресурсів і зниження витрат за допомогою сучасного аналізу; розробка норм витрат усіх

видів ресурсів за даних організаційно-технологічних умов виробництва; оцінка і прогнозування кон'юнктури ринку продукції; підвищення рівня внутрішньогосподарських зв'язків; розробка внутрішньогосподарських цін; впровадження бюджетування, контролінгу; формування системи мотивації працівників до контролю та зменшення витрат; постійний моніторинг за рівнем витрат та вжиття заходів для їх зниження.

ВИСНОВКИ

Розробка ефективної системи управління витратами виробництва знижує можливість негативного впливу явищ на діяльність підприємства, дозволяє вчасно передбачити дію негативних заходів та розробляти попереджуючі заходи по зниженню їх впливу на витрати виробництва.

Система управління витратами – розроблення і реалізація управлінських впливів, заснованих на використанні об'єктивних економічних законів, щодо формування та регулювання витрат підприємства відповідно до його стратегічних цілей. Щодо системи управління витратами, витрати є показником ефективності споживання всіх видів ресурсів, необхідних підприємству для досягнення певних цілей.

Система управління витратами передбачає передусім закріплення повного поточного контролю за витратами на виробництво окремих видів продукції за центрами відповідальності. Завдання системи управління витратами – обґрунтування управлінських рішень виробництва і реалізації продукції, координація дій підрозділів щодо скорочення витрат та підвищення ефективності використання усіх видів ресурсів, коригування планових показників випуску продукції відповідно до змін ринкової кон'юнктури та дії інших зовнішніх факторів. Отже, за сучасних умов у процесі управлінні витратами на підставі відомостей виробничого обліку роблять вибір між альтернативними варіантами стратегічних і поточних управлінських рішень щодо виробництва та реалізації продукції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Голов С.Ф. *Фінансовий та управлінський облік* / С.Ф. Голов, В.І. Єфіменко. – К.: ТОВ «Автоінтерсервіс», 2004. – 544с.
2. Мачулка О. *Облік та аналіз витрат: управлінський аспект* // *Бухгалтерський облік і аудит*. – 2008. – № 8. – С. 30–34.
3. Партин Г.О. *Управління витратами підприємства: концептуальні засади, методи та інструментарій: монографія*. – К.: Вид-во УБСНБУ, 2008. – 219 с.
4. Порохня В.М. *Стратегічне управління : навч. посіб.* / В.М. Порохня, Т.О. Безземельна, Т.А. Кравченко. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 224 с.
5. Фроленко Р.В. *Інтегрована система стратегічного управління витратами промислових підприємств* / Р. В. Фроленко // *Інноваційна економіка. Всеукраїнський науково-виробничий журнал*. – 2010. – № 15 (1). – С. 22–26.
6. *Сутність системи стратегічного управління витратами [Електронний ресурс]* : НБУ ім. В. І. Вернадського – Режим доступу : http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN8.pdf.